

FAŞİZMDEN KÜRESEL BARIŞA: KÜLTÜREL VE YÖNETSEL ÖZELLİKLERİ İLE JAPONYA İMPARATORLUĞU

Veysel MANKAN*

Gaffar TÜRKÖĞLU**

ÖZET

Devlet, insan hayatına girdiği ilk günden beri insan hayatını etkilediği gibi insandan da etkilenmiştir. Bu karşılıklı etkileşim sonucunda devletlerin yönetim biçimleri bir değişim ve dönüşüm geçirmiştir. İnsan ve devlet ilişkisi üzerine yapılan tartışmalardan en çok etkilenen ülkelerin başında Japonya gelmektedir. Çünkü Japon toplumunda devletin kökeni çok eskilere dayanmaktadır. Japonya, faşizmi, demokrasisi, kültürü, iş ahlakı, ekonomisi ve küresel barışa hizmet misyonu ile çok konuşulmuş ve konuşulmaya devam edilmektedir. Bu çalışmada Japon ulusunun, faşizmden küresel barış elçisi olma serüvenindeki tecrübeleri ve bu tecrübelerin günümüz ışığından Japonya'nın siyasal ve yönetsel yapısı üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küresel Barış, Japon Kültürü, Faşizm, Japonya, Türkiye.

FROM FASCISM TO GLOBAL PEACE: JAPAN EMPIRE WITH ITS CULTURAL AND MANAGEMENT FEATURES

ABSTRACT

Since the first day that the state entered human life, it has affected human life as well as people. As a result of this mutual interaction, the governance styles of the states have undergone a change and transformation. Japan is one of the countries most affected by the debates on the relationship between human and state. Because the origin of the state in Japanese society goes back to ancient times. Japan, its fascism, democracy, culture, business ethics, economy and its mission of serving global peace, has been talked about a lot and continues to be talked about. In this study, the experiences of the Japanese nation in the adventure of being a global peace ambassador from fascism and the effect of these experiences on the political and administrative structure of Japan in the light of today are examined.

Keywords: Global Peace, Japanese Culture, Fascism, Japan, Turkey.

* Öğretim Görevlisi, Kırklareli Üniversitesi, E-Posta: veyselmankan@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5799-9298.

** Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, E-Posta: gaffar-turkoglu30@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7078-0231

*Yazar(lar) herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

GİRİŞ

Budizm ve Konfüçyüsçülük gibi akımları, kendi kültürüyle bütünleştirmeyi başarmış, Barrington Moore'un (2012) meşhur çözümlemesine göre, devrimsiz demokrasiye geçişin bedeli olan faşizme giden süreci yaşamış ve yaşama elverişliliği kısıtlı olan coğrafyası¹ -aktif yanardağların olduğu düşünülürse- ile ada ülkesi Japonya'nın; günümüz ileri ekonomik gücü haline gelişinin tarihsel derinliğinde iz bırakan bazı kesitlerin günümüz yönetsel durumunun üzerindeki etkileri üstüne değerlendirmelerde bulunmak, bu çalışmanın asıl hedefi olarak belirlenmiştir.

İlk bölümde faşizmden demokrasiye giden yolda, 19., 20. ve 21. yüzyılları kapsayan tarihsel süreçte, Japonya'nın günümüz yönetsel yapısını oluşturan veya etkileyen kesitler ve değerler aranacaktır. Japonya için bahsi geçen demokrasi anlayışının, Liberal Demokrasi olduğu ve özgürlüğü doğuran bir demokrasinin olmadığı düşüncesi üzerine; ülkenin günümüz siyasal ve yönetsel yapısı üzerine etkileri olan tarihsel süreç ve bu sürecin insan, devlet, demokrasi ve özgürlüğün geleceği çerçevesinde değerlendirilmesi yapılacaktır.

İkinci bölümde, Japonya İmparatorluğu'nun yönetsel kurumları, yapısı ve tarihsel perspektifte günümüz kurumsallaşması irdelenecektir. Ülkenin günümüz idari yapısı ile ilk bölümde elde edilen kesitler ve bulgularla ilişkisi irdelenmeye çalışılacaktır. Ülkenin yürürlükteki anayasası², anayasanın temel hükümleri, devlet örgütlenmesine dair ilkeler ile ülke idari örgütlenmesinin düzenlenişi, Anayasa Mahkemesi sistemi ve merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri arası ilişkiler ve işleyişler incelenecek olup çeşitli ülke yapıları ile karşılaştırılarak anlamlandırılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın asıl amacı Japonya İmparatorluğu idari yapısı hakkında ayrıntılı ve geniş bilgi vermek değildir. Aksine uluslararası arenada, ülkeye çeşitli aktör ve sebeplerden dolayı biçilmiş rollerle, ülkenin tarihsel süreçleri arasında ilişki kurularak, günümüz siyasal ve yönetsel yapısı hakkında değerlendirmeler yapmak çalışmanın asıl amacı olacaktır. Sonuç itibari ile, ileri teknolojik kapitalizm ile siyasal otoritarizmin bir arada yürütülebileceğini gösteren bir ulus ile anayasal sınırları belli olan kurumların olduğu temsili imparatorlu parlamenter cumhuriyet; merkezîyetçi yönetsel yapıya sahip olan bir ülke ile tarihsel ve kültürel zenginliği olan bir devlet; egemenlik hakkını elinde bulunduran imparatorun aynı zamanda anayasa ile yetkilerinin sınırlandırıldığı gibi kompleks bir yapıdan bahsetmek mümkündür.

1. ASYA FAŞİZMİNDEN DEMOKRASİYE GİDEN YOL

Japonya 16. yüzyıldan 19. yüzyılın ortalarına kadar dışa kapalı bir politika benimsemiştir. Japonya'nın 19. yüzyıl ortalarından itibaren modernleşme konusunda Batı'yı örnek alan Asya ülkelerinden birisi olduğu söylenebilir. Fakat bu örnek almanın, ulusun kendi tercihlerinden ziyade, ülkenin modernleşmesinin; Fukuyama'nın (2012), *göğsüne silah dayanmıştır* dediği duruma benzer bir müdahale ile olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Avrupalı ticaret insanları ve misyonerler aracılığıyla; 1542 yılında Portekiz'li tacirlerin Japonya'ya gelmesi ile Japonya ve Batı arasında tanışmanın, temasın başladığı görülmektedir (Zakaria, 2014; Fukuyama, 2016; Huntington, 2019b).

¹ Japonya hakkında başta coğrafi bilgiler olmak üzere diğer hususlar için bakınız: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ja.html> (20.10.2020).

² Japonya Anayasası ana metni için bakınız: Çeçen, Halil (2020), Japonya Anayasası, Legal Yayıncılık, İstanbul.

Sınırlı bir demokrasi³ olarak tanımlanabilen, 1920'lerde kurulmuş Japonya'nın *yeni demokrasisi*, 1930'ların hemen başında yerini askeri rejime bırakmıştır (Huntington, 1993:15). Japonya'da 1930 ile ikinci dünya savaşı arasında geçen zamanda modernleşmenin ve demokratikleşmenin yavaşladığı söylenebilir (Kuroda, 2005). Ayrıca Japonya, modernleşmiş ilk uzak doğu ülkesi olmuştur (Fukuyama, 2012:153). Demokrasilerde, hükümet araçlarını kullananların yani demokratik yöntemlerle iş başına gelmiş yönetimlerin, iktidarı toplumla paylaşmaları kriteri üzerine değerlendirilmesi durumunda, 1920'lerin sonlarındaki Japonya yönetimlerinin, ordularının egemenliğinde bulunması sebebiyle (Huntington, 1993:8), gerçek manada demokratik sayılamayacakları görülmektedir. Demokrasi yönündeki hareketin küresel olduğuna dikkat çeken Huntington'a göre birinci ters dalga dönemi (1922-1942) içerisinde yer alan Japonya'nın, demokrasiden askeri rejime geçişi, Japonya'da var olan faşizmin yükselişinin neticesidir (Huntington, 1993:15). Bir ulusun demokratikleşme durumunun önceden analiz edilebilmesinin çok zor olmasıyla birlikte demokrasinin sürdürülebilirliği de yine o derece ayrı bir zorluktur (Zakaria, 2014:73). Fakat bir demokrasinin sürdürülebilirliğinin altında yatan nedenlere dair, o toplumun kültürel ve tarihsel geçmişinde aranılacak olan *zenginlikleri* olduğuna dair, Zakaria'nın (2014:73) çözümlemesinin haklılık payının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Tarihsel ve kültürel geçmişinde demokrasiye dair deneyimlerin olmasının sürdürülebilirliğine katkısı için Amerika Birleşik Devletleri (ABD) örneği her ne kadar doğru olsa dahi, ABD'de özgürlüğün doğurduğu bir demokrasinin geçmişinden bahsetmek zordur; ABD anayasasının kurucu babalarının çoğunun köle sahibi olması (Dahl, 2015) örneğinde olduğu gibi.

İkinci Dünya Savaşı sonrası özellikle ABD'nin öncülüğünde Japonya'da demokratik kurumların kurulmasının sağlandığı dönem, Huntington'un, ikinci kısa demokratlaşma döneminde (1943-1962) yer almaktadır (Huntington, 1993: 15). İkinci dünya savaşının, *demokrasiler için dünyanın güvenli kılınmak istenmesi için yapıldığını* iddia eden Huntington'a göre, savaş sonrası demokrasi aleyhtarı akımların oluşmasını sağlayan da aynı savaştır (Huntington, 1993:15). Doğu Asya'da sürecin daha az ölümcül olduğu ikinci dünya savaşının, *faşistleri dışarı attığı* ve Asya'da ölümcül olanın ise, *ekonomik çöküşler* olduğu (Zakaria, 2014:88) ifade edilebilir. Fukuyama (2012:16), istikrarlı demokrasilerin henüz kapitalist öncesi toplumlarda oluştuğuna dikkati çekmiştir. Savaşın galibi batılı ülkelerin demokrasiyi dayattığı (Huntington, 1993:38) Japonya, daha önceki demokratikleşme çabalarındaki başarısızlıktan sonra elde ettiği tecrübe ile ikinci dalga demokratikleşme döneminde, Almanya, İtalya, Avusturya ve Kolombiya örneklerinde de olduğu gibi, istikrarlı demokrasiler kurmayı başarmış bir ülkedir (Huntington, 1993:40). Fakat Japonya, ikinci dünya savaşı sonrası dünyada demokratik bir toplum olarak görünse dahi, gerçek demokratik bir seçimle iktidar değişikliği yapmamıştır (Huntington, 1993:260). Nitekim, tarihi derinlikte bir demokrasiye yönlendirme veya demokratikleşmesi için Japonya'ya yönelik müdahaleden bahsedilse dahi, demokratikleşme adına daha sonraki ciddi derecede önemsenmesi gereken ilerlemeyi, başka bir ifadeyle istikrarı, müdahale veya yönlendirme ile açıklamak çok zordur. Nihayetinde, Japonların iş ahlakının, disiplin, sadakat ve dikkatli olmaktan oluştuğunu ifade eden Malezya başbakanının tezine ilave olarak çalışmada da ifade edildiği üzere, aile, grup ve toplum uyumu unsurlarına önem veren Japonların iş ahlakının, ülkenin toplumsal ve ekonomik bir güç olmasına yardımcı olduğu aşikardır. Japon iş ahlakının, protestan iş etiği ile eşdeğer bir konuma geldiği ve Japon

³ Buradaki söz konusu demokrasinin, liberal demokrasi olduğu aşikardır. Nihayetinde, liberal demokrasinin önemli ilkeleri arasında bulunan serbest ve rekabetçi demokratik seçimler ve hukukun üstünlüğü ilkeleri söz konusudur. Fakat demokratik yöntemlerle hükümet araçlarını kullanacak temsilcileri seçmekle, antidemokratik yöntemler belirlenebilme olasılıkları söz konusudur. Başka bir ifadeyle, Zakaria'nın bahsettiği İliberal Demokrasi tartışmalarının iyi irdelenmesi gerekmektedir. Çalışmada sık sık bahsedildiği üzere, siyasi çekişmeler ve tarihsel süreçte, otokratik ve faşist rejimler veya barış için savaşan yönetimlerin olduğu görülmektedir. Çalışmada sözü geçen gerek demokrasi öncüsü ABD ve gerekse küresel barışın öncüsü Japonya'da, özgürlükten doğan demokrasinin varlığından bahsedebilmenin zor olduğu da ayrıca ifade edilmelidir.

Budizmi kaynaklı olduğu söylenebilir (Fukuyama, 2016; Sığı, 2006). Batı küresel insan hakları konseptlerinin Japon toplumunca kabul edilmiş ve içselleştirilmiş olduğunu (Fukuyama, 2012:307-308) ifade etmek gerekir.

Japonya'nın gelişmesi, daha çok Almanya'nın gelişme sürecine benzerdir (Moore, 2012:283). Üçüncü demokratikleşme dalgası sonrası birçok ülke hızlı bir şekilde demokratikleşme süreçleri yaşarken, Almanya ve Japonya'nın demokratikleşme süreci hızları daha yavaştır. İspanya, Peru gibi ülkelerde diktatörlüklerin yıkılmasının hemen ardından demokratik bir oйдаşma oluşmuşken, feodal kültür geçmişi bulunan Almanya ve Japonya'da (Zakaria, 2014:53) bu oйдаşmanın oluşması, otoritarizmin çöküşünden 20 yıl sonra olduğu görülmektedir (Huntington, 1993:257). Japonya'nın kültürel ve dinsel geleneklerinin içinde zaten kapitalizm ruhu mevcuttur (Fukuyama, 2012:292). Dolayısı ile Japonya'ya kapitalizmi ihraç etmeye gerek yoktur. Huntington'a göre, Japonya'da, bahsedilen oйдаşmanın zaman alması, kuşak değişiminin sonucu iken, İspanya ve Peru'da tam tersi söz konusu olmasının sebebinin ise, bu ülkelerde var olan demokrasiye destek ve fikir değişimi (Huntington, 1993:259) olduğu görülmektedir. Japonya'da, tarımsal düzene dair temeller ticari etkilerden dolayı yıkılmış olsa dahi, Almanya'da olduğu gibi Japonya'da da başarılı bir burjuvazi devriminden bahsetmek mümkün görünmemektedir (Moore, 2012:283). Yine Moore'un ifadesiyle *köylü hoşnutsuzluğu* önlemeyi başaran Japonların köylü devrimini başarmış olduğu düşünülse dahi, bu görünüş, 1930'ların sonunda faşizmle sonuçlanmıştır (Moore, 2012:283). Moore'a göre, Japonya'nın devrimsiz girdiği çağdaş tarih sahnesine, sosyal ve politik kurumlarının *kapitalist ilkelere uyarlanabilme yeteneği* etkili olmuştur (Moore, 2012:373). Almanya ve Japonya'nın kapitalizmle entegrasyonu iyi derecede olan zengin ülkeler olduğu görülmektedir (Zakaria, 2014:53). Fukuyama'ya göre, Alman İmparatorluğu, Meici zamanındaki Japonya'ya da 1990'ların Singapur ve Tayland gibi ülkelerin, ileri teknolojik kapitalizm ile siyasal otoritarizmin bir arada yürütülebileceğini gösterdiklerini (Fukuyama, 2012:16) ifade etmiştir. Japon halkı için aile, grup ve toplum uyumu önemlidir ve bu sebeple tek parti diktatörlüğüne yönetilmesi, halkın tercihi (Fukuyama, 2012:307-308) olduğunu ifade etmek isabetli olacaktır.

1945 yılı ve hemen sonrasına kadar diyebileceğimiz, başka bir ifadeyle 1945'e gelindiğinde, feodalizm ve faşizm gibi Zakaria'nın deyiimiyle *sağdan gelen tehditlerin* çoğunun ortadan kaldırıldığı (Zakaria, 2014:69) söylenebilir. 1945'te ABD'nin Japonya'ya yönelik atom bombası saldırısı sonucu, askeri-bürokratik bloğa ait egemenlik kaybolmuştur (Acemoğlu ve Robinson, 2020:483). Almanya ve Japonya'dan gelecek bir tehdit karşısında, ABD ve Avrupa'nın uzun vadede güvenli olabilmesinin en önemli unsuru, bu ülkelerde kurulacak bir istikrarlı demokrasidir (Fukuyama, 2012:358). İkinci dünya savaşı sonrası Japonya'nın yenilgisinin, ABD için tek başına yetmediği anlaşılmıştır. Ülkenin askerden arındırılması amacıyla *Küresel Barış* düşüncesi üzerine kurulu maddeleri ile bilinen Japonya anayasasının ABD güdümünde kabulü sağlanmıştır.

Meici döneminde, Japonya'da varlığını sürdüren ve iktidarı elinde bulunduran oligarkların, birçok demokrasiden çok daha hızlı olarak değişime ayak uydurduğunu (Fukuyama, 2012:157) ifade etmek faydalı olacaktır. Japonya, diğer Asya uluslarıyla güçlü ticaret bağları olmasına rağmen, özgün toplum oluşu sebebiyle bu ülkelerle farklılıklarından dolayı bu ülkelerle bütünleşmesini sınırlar ve hatta engelleyebilir (Huntington, 2019a). Ayrıca, ABD'nin yönlendirmesi ile demokratikleştiği kabul edilen Japonya'nın, ekonomik konular söz konusu olduğunda gerek Asya ülkelerinden gerekse ABD'den daha milliyetçi olduğu (Fukuyama, 2012:297) ifade edilir. Nihayetinde kültürel farklılıkların ekonomik rekabetin şiddetlenmesini sağladığı (Huntington, 2019a:35) görülmektedir.

Japonya'nın Uzakdoğu'da bölgesel bir güç olması Meici Modernleşmesi dönemiyle olmuştur (Büyükbaş, 2008:120). Meici öncesi dönemde Japonya'da feodal sistemin hakimiyetinde olan bir idari yönetim söz konusu olmuştur (Ulusoy ve Akdemir, 2005: 140). Meici Hanedan dönemi aynı zamanda Japonya'nın modern siyasi döneminin de başlangıcı olarak kabul görmekte ve Parlamento 1890 yılında

kurulmuş olmasına rağmen ülkenin dünya politik sistemi içinde günümüz konumuna gelmesi II. Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleştiği (Tarakcioğlu, 2011: 3; Nakamura, 1999: 128; Tashiro, 1988: 376; Pustu, 2012: 319-320) söylenebilir. Nihayetinde ülkenin II. Dünya Savaşından sonra yönetsel, kültürel, ekonomik ve siyasal değişim dönüşüm çağına girdiği söylenebilir (Doğan, 2016). 1947 tarihli anayasası ile Japonya'nın siyasi kültürde geçirdiği değişimde yönünü Batı'ya çeviren demokratikleşme çabalarının hız kazandığı bir ülke profili görmek mümkündür (Doğan, 2016).

Şintoizm ve Budizm, Japonya'da yaygın olmasına rağmen, Japonya medeniyetinin temelinde Budizm'in etkisi olduğunu söylemek zordur. Nitekim, Huntington'un (2019b:57-58) da ifade ettiği üzere, Japonya ile yedinci yüzyılda tanışan Budizm, var olan kültür ile bütünleşmiş olup Japon uygarlığın temelini oluşturmaktan uzaklaşmıştır. Başka bir ifadeyle, Budizm, Japon kültürü ile harmanlanmıştır. Dolayısı ile bir ilkeler rehberi mahiyetinde Budizm'in, Japon Medeniyetinin temelini oluşturmadığı söylenebilir. Huntington, 1990'lı yıllar için Batı'nın askeri gücünün rakibi olmadığını ve ekonomik meydan okuyan tek ülkenin ise, Japonya olduğunu (Huntington, 2019a:41) ifade etmiştir. Çin, Japon, Müslüman ve Budistlerin, kendi medeniyetlerinin Batı uygarlığından daha üstün olduğu düşünceleri (Huntington, 2019b:142) aslında *meydan okuma* olarak anlaşılmalıdır.

Japonya ve Hindistan'ı, Batılı olmayan ve demokrasinin sürdürülebilirliğinde başarılı olan toplumlar olarak saymak mümkündür (Huntington, 2019b:95). Ayrıca, Japon ve Hindu topluluğun modernleşmesinin Müslüman ve Konfüçyüsçü topluluklardan daha erken ve kolay gerçekleştiği söylenebilir (Huntington, 2019b:104). Nitekim, Neo-konfüçyüsçülük başta Japonya olmak üzere, Doğu Asya'da önemli derecede hakimiyeti olan entelektüel bir akım olmuş ve etkiler bırakmıştır (Fukuyama, 2016:283).

Huntington'un (2019b:339), *Barış Kuşağı* içerisinde saydığı, Japonya'da, kent nüfusunun kırsal kesimlere yerleşme kararı gibi bir şans yoktur; çünkü, bu durum Japonya'nın sanayisizleşmeye ve yoksul üçüncü dünya devletine dönüşme sonucunu doğurur (Fukuyama, 2012:124). İkinci dünya savaşına kadar, sanayileşmeyi ve ulusal pazarlar kurmayı başaran Japonya'nın (Fukuyama, 2012:132) 1930'larda, Asya'da devasa bir endüstriye sahip tek ülke olmayı başardığı ve varlığını sürdürdüğü (Moore, 2012:284) görülmektedir. İkinci dünya savaşından sonra Asya ülkelerinin sanayileşme yolunda gösterdikleri başarı, başka bir ifadeyle savaş sonrası önemli gelişme göstermeleri, geç modernleşen ülkeler arasında yer alan bu ülkelerin köklü sanayi ülkeleri karşısında avantajlı halde olduklarının da ispatı olmuştur (Fukuyama, 2012:142). Zakaria'nın, bazı toplumların çeşitli zamanlarda başarıyı yakalamasının sebeplerinin açıklanmasının zor olduğunu (Zakaria, 2014:55) söylediği toplumlardan birisinin Japonlar olduğu aşıkardır. Nihayetinde, Japonya'nın, yine Zakaria'nın da ifade ettiği üzere, kültürlerinin karışık olup *çinde ne bulmak istersek onu buluruz* (Zakaria, 2014:55), diyebileceğimiz bir konumda olduğu rahatlıkla söylenebilir. Japonlar, medeni ve uyum sağlayabilen insanlardır (Popper, 2010:230). Kompleks sistemler, yeni istek ve değişimlere zahmetsiz uyum sağlayabilir: Japonya'nın bu konuda geleneksel kurumların modern dünyaya uydurulması konusunda başarılı bir ülke olduğu söylenebilir (Huntington, 1965). Japonya, özgün bir medeniyettir (Huntington, 2019a). Çeşitli alanlarda ABD kadar Japonya'nın da ucuz iş gücüne ihtiyacı olduğu bilinmekle beraber, Japonya'nın coğrafi koşulları başta olmak üzere, Fukuyama'nın ifadesiyle, *toplumsal grupların ilkesel hoşgörüsüzlüğü* gibi sebeplerle, ülkenin göçmen almaya elverişli olduğu söylenemez (Fukuyama, 2012:309). Bu durum, kültürlerinin karışıklığının göçmen politikalarına yansımaları olarak yorumlanabilir. Budist, Müslüman ve Konfüçyüsçü ülkelerde demokrasinin daha nadir olduğu (Huntington, 1993:70), ve Japonya'da Konfüçyüsçülüğün türevinin varlığının demokrasiyi zorlaştırdığı söz konusu olsa dahi, Japonya'da yerli kültürel geleneklerin konfüçyüsçülikle kaynaştırıldığı görülmektedir (Huntington, 1993:296).

2. KÜRESEL BARIŞ ELÇİSİ: DEMOKRATİK JAPONYA

Bu bölümde, Japonya İmparatorluğu'nun günümüz yönetsel yapısı irdelenecek olup, birinci kısımda yapılan çözümlerler üzerinden değerlendirmelerde bulunulacaktır. Başka bir ifadeyle ülkenin günümüz siyasal yapısının tarihsel birikimlerden nasıl etkilendiği analiz edilecektir. Japonya'nın uzun bir tarihi olduğu bilinir ve bu tarihi anlatan gerek efsanevi gerek Çin ve Budist metinlerde, Japonya'nın kültürel ve tarihi birikiminin olduğunu görmek mümkündür. Bir ulusun yönetsel yapısı üzerinde değerlendirmelerde bulunmanın kolay olmadığını söylemek gerekir. Nihayetinde, yönetsel yapısının parçası olan merkezi yapı veya yerel yönetimler / mahalli idareler ya da yasama, yürütme ve yargı erklerinin irdelenmesinin tek başına yeterli olmayacağı, hatta hatalı olacağını söylemekte fayda vardır. Çünkü, yönetsel yapısını oluşturan temel öğeler arasında en başta o toplumun kültürü, karakteristik yapısı, siyasi ve dini öğelerin iç içe geçtiği başka bir ifadeyle sinmiş olacağını göz ardı etmemek gerekir. Dolayısı ile hükümet yapısından idareler arası hizmet bölüşümüne, nüfus yapısından kamu bütçe dengesine kadar birçok hususun birlikte ele alınması gerekecektir. Bu çalışmanın da asıl ana teması Japon ulusunun günümüz yönetsel kurumsallaşmasının bütün bu unsurlarla birlikte ele alınması olacaktır. Japon tarihinden ziyade, tarihsel derinliğinden günümüze yönetsel ilişkilerin arka planında yer alan olgular çalışmanın asıl kapsamını oluşturmaktadır.

Meici'nin feodal düzeni yıkıp imparatorluğu güçlendirdiği dönemden günümüze gelen Japon modernleşme çağına, 1946 yılından önce yerel yapıların örgütlenmesinde Prusya'dan etkilendiği görülmektedir (Parlak ve Caner, 2013). Anayasal monarşiye dayanan parlamenter hükümet (Akdemir ve Benk, 2010: 164) aracılığıyla yönetilen Japonya'nın merkez ve taşra olarak örgütlendiği (Önez Çetin ve Yılmaz, 2016) üniter yapısı (Haktankaçmaz, 2006: 61) söz konusudur. Merkezi yönetim teşkilatının, sembolik yetkilere sahip imparator ile yasama-yürütme-yargı erklerinin ayrılığı ilkesine uygun bir biçimleniş söz konusudur (Gündüz, 2015; El Kahal, 2000: 227; BM, 2006:6). Japonya'nın 1947 tarihli demokratik anayasası insan haklarını garanti altına almıştır ve erkler ayrımına dayanan bir yapıya sahiptir (BM, 2006:6). Merkezi yönetimin sıkı bir denetimi söz konusu iken, ABD'nin öncülüğü ile hazırlanan ve yürürlüğe konulan anayasa ile, âdem-i merkeziyetçiliğin tesiri görülmekte ve mahalli idarelerin yeniden yapılandırıldığı ifade edilebilir. Tabi bu yeniden yapılandırma süreci sonrası merkezin yerel üstündeki denetiminin azaltıldığını söylemek güçtür: en azından sınırlı bir idari vesayet demek tam anlamıyla doğru bir ifade olmayacaktır. Nitekim, söz konusu yapılandırma sürecinden önce, Japonya'nın idareler arası hizmet ve gelir bölüşümü adına bir düzenlemenin olduğuna dair bir bilgi bulunduğu söylenemez: Japonya'nın, yerel yönetimlere dair uzun bir geçmişi de yoktur.

Japonya, bir uzak doğu ülkesi, aynı zamanda muson ülkesi ve Asya'nın doğusunda yer alan küçük bir yüzölçümü ve yaşama elverişliliği bakımından zor bir coğrafya ve adalar topluluğundan meydana gelmektedir. Büyük Okyanus, Japon Denizi, Doğu Çin Denizi ve Ohotsk Deniziyle çevrili (Parlak ve Caner, 2013:181), kara sınırı bulunmayan, dağlık ve engebeli topraklardan oluşan bir ulus: Japonya. Tarih öncesi olduğu düşünülen çok yüksek ve sayıca fazla dağlara sahiptir. Muson ve okyanus iklimi ile hayvan türleri açısından çok geniş bir zenginliğe sahip ve toprakların %60-70'i ormanlarla kaplıdır (Parlak ve Caner, 2013:181). Yaz mevsiminde çok fazla yağış, Japonya'nın emek isteyen tarım arazilerinin verimliliğini arttırır. (Diamond, 2010). Bu bilgiler ışığında yaşama elverişli alanın az olduğu ifade edilebilir. Benzersiz bir medeniyet (Huntington, 2019a) olduğu daha önce ifade edilen Japonların gerek kültürleri ve gerekse coğrafyalarının da bu yönleriyle benzersiz olduğu (Diamond, 2010) ifade edilebilir.

Japonya'da, ülke nüfusunun hemen hemen tamamının Japonlardan oluştuğunu (Parlak ve Caner, 2013:181) söylemek yanlış olmaz. Başka etnik grupların nüfusa oranı oldukça düşüktür. 2019 verilerine göre ülke nüfusunun yaklaşık %28'sini 65 yaş üstü oluştururken, nüfus artış hızı negatiftir (BBC, 2019). Japonya'nın nüfustaki düşüşün yeni bir problem olduğu söylenemez. Nisan 2020 verilerine göre, son

9 yıl boyunca sürekli bir düşüşün yaşandığı görülmektedir (Sabah Gazetesi, 2020). Yaş ortalamasının 48,4 olduğu ve dünyanın en uzun ömürlü insanların (Parlak ve Caner, 2013:182) olduğu Japonya’da, nüfusun %91,8’i kentleri tercih etmiştir (BBC ve Sabah). Japonya’nın kırsal kesimlerinin kırsallık kavramından uzak olduğu ifade edilebilir. Nitekim daha önce de belirtildiği üzere, engebeli ve ormanlık coğrafyası yaşama elverişli alanların azlığına sebeptir. Dolayısı ile kentsel merkezlere bir yığılmanın olduğunu ve ayrıca kırsal kesimlerin de çok gelişmiş bölgelerden oluştuğunu söylemek gerekir (Parlak ve Caner, 2013:182).

1980’li yıllar Japon dönemi olarak anılmasına rağmen, 1972-1973 yılları bilhassa petrol krizi ve küresel ekonomik istikrarsızlıklar, Japonya ekonomisini derinden etkilemiştir (Parlak ve Caner, 2013:183). Fukuyama’nın (2016:453); “*Japonya, kamu borçları en yüksek olan gelişmiş ülke ve gelecekte büyümesinin sürdürülebilirliği önündeki engelleri kaldıracak bir önlemi yoktur*” diye anlattığı dönem olan 1990’lı yıllardan beri, Japonya’nın, demir, çelik, yün, petrol, balık ve pamuk gibi ithalat ürünlerine karşı; otomotiv, bilgisayar, elektrikli ev aletleri, beyaz eşya, haberleşme cihazları, bilimsel malzemeler ve sanayi robotları ihracatı (Parlak ve Caner, 2013:184) ile dış ticaret hacmi açısından ABD’den sonra dünyanın en büyük GSMH sahibi ekonomisi olarak yerini aldığı görülmektedir. İkinci dünya savaşı yenilgisi sonrası ABD dayatması sonrası 3 Mayıs 1947 tarihinde yürürlüğe giren Japonya Anayasası gereği, ülkenin güçlü bir orduya sahip olamayacağı durumu aslında, ekonomik başarıyı tetikleyen güç olmuştur. Nihayetinde ulusal güvenliğe bütçe ayırmak durumunda olmayan Japonya’nın büyük yatırımlara büyük bütçeler ayırdığı (Parlak ve Caner, 2013:185) görülmektedir.

15. yüzyıldan beri monarşi sistemi üzerine kurulu bir yönetsel yapısı olan (Parlak ve Caner, 2013) Japonya’nın, 1947 Anayasası sonrası monarşinin azalan yetkileri karşısında, egemenliğin ulusa devredildiği, anayasal, parlamenter demokrasiye geçiş sağladığı görülmektedir. Fakat burada yetkileri sınırlı olsa dahi İmparatorun Şintoizm inancı gereği bir etkisinin de söz konusu olduğu söylenebilir. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin hâkim olduğu ülkede erklerin uyum içinde çalışması esas önemli ve dikkat çekicidir. Japonya İmparatorluğu’nun, 1947 tarihli anayasasının, özgürlük, adalet, siyasal çoğunluk ve eşitlik, katılımcılık ve evrensel barış üzerine inşa edildiği görülmektedir. Japonya siyasal sisteminin, evrensel barışa vurgu yaptığı, evrensel barışın sürdürülebilirliği için gönüllü iş birliğini esas kıldığı görülmektedir (Çeçen, 2020).

Parlamenter rejime ait sayılabilecek temel özellikleri barındıran Japonya Anayasası’nda iki meclisli parlamentonun, yasama yetkisine sahip tek organ olduğu görülmektedir. Japonya’da seçim bölgelerinden gelen ve tüm ülkeyi temsil eden iki ayrı temsilcinin oluştuğu görülmektedir. Yasaların anayasaya uygunluğunu denetleme yetkileri olan, komite ve komisyonların aktif yetkilendirildiği bir anayasa olduğu söylenebilir. Japonya’da yasama üyelerinin görevde olduğu süre zarfında başka bir gelir elde etmelerinin yasak olması söz konusudur. Halk meclisinin yanında, yasmada dengenin korunması amacıyla ayrıca senatoya yer verilmiştir.

Yürütmenin etkin ve yetkili organı ve ayrıca devlet başkanı imparator ile başbakan ve bakanlardan oluşan (Emre, 1997: 161) Japonya Hükümeti’nin, yaklaşık 250 yıllık geçmişi ile, dünyanın en eski modern hükümeti konumunda olduğu gözlemlenmektedir (Parlak ve Caner, 2013:182). İnsan ilişkileri üzerine kurulu politik sisteme sahip (Parlak ve Caner, 2013:182) Japonya Hükümetinin önemli ortağı olan bakanlıkların, tek tip halinde kurumsal örgütlenmesinin söz konusu olduğu görülmektedir. Japon iş ahlakının önemli unsurlarından birisi olan disiplinin, örgütlenme biçimlerinde de uygulandığı söylenebilir⁴. Hükümetin çalışma şekline dair bir düzenleme yapılmadığı görülen Japonya’da, hükümetin geleneklere göre çalışmalarını yürütmekte olduğu görülmektedir. Hükümetin çalışmalarını

⁴ Japonya Ulusal Kamu Hizmeti Yasası, Japonya Ulusal Kamu Hizmeti Etik Yasası ve Japonya Ulusal Kamu Hizmeti Etik Kodu metinleri önem arz eden düzenlemeler olduğu söylenebilir. Bu metinlere, Japonya Ulusal Personel Dairesi’nin resmî web sitesi (<http://www.jinji.go.jp> 30.05.2020 erişildi) üzerinden ulaşılabilir.

yürütmesinde en önemli araç, bürolardır. Japonya hükümetinin bürolar ile yürütülen çalışmaların, eşgüdüm ilkesi çerçevesinde yapıldığı ifade edilebilir. Eşgüdüm hususu Japon çalışanların organizasyonu bir bütün olarak düşünme ve çalışanların birbirine yardımlaşması (Ouchi,1989) özelliğinin yansımaları olduğu ifade edilebilir.

Devlet tüzel kişiliğinin başı ve Japon milletinin birliğinin temsilcisi olarak egemenliğin sahibi olan İmparator'un, Japonya Anayasası'na göre sınırlı yetkileri söz konusudur. Japonya politik sistemi için, sembolik imparatorlu parlamentaryer cumhuriyet demek yanlış olmaz. Japonya İmparator Yasası'na göre, imparator aynı zamanda hükümetin doğal başkanıdır. İmparator'un, yasama, yürütme ve yargıya ait liste usulü sayma yoluyla belirlenmiş yetki, görev ve sorumlulukları söz konusudur: hükümete ve parlamentoya gerekçesini açıklamak koşuluyla söz konusu görev, yetki ve sorumluluklarını kullanır. Bu durum, sembolik bir imparatorluk olmasının bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Özel hukuk ve kamu hukuku ayırımını işleyişte görebildiğimiz Japonya yargı sisteminin anayasal düzenleme ve kurumsallaşmasında bir bütünlüğün korunmaya çalışıldığı görülmektedir. Japonya'da yargı organı, Yüksek Mahkeme (Anayasa Mahkemesi) ve diğer alt derece bağımsız mahkemelerden oluşmaktadır (Örmeci, 2014; Şencan, 2015: 317). Japonya'da Anayasa Mahkemesi hem en üst temyiz merci hem de asli görevi olan anayasa yargısal görevini ifa etmektedir. Anayasa Mahkemesinin hemen altında hiyerarşide bulunan Yüksek Mahkemenin, devlet – halk arasındaki uyuşmazlıkları çözenin yanı sıra Yargıtay faaliyetlerini yürüten ve içtihadı birleştirme sorumluluğu olan bir mahkeme türü olarak yargısal görevlerine devam ettiği görülmektedir.

Uzun süreli bir iktidar hayatı olan ve tutuculuğu ile bilinen (Zakaria, 2014, Huntington, 2019b ve Fukuyama, 2012, 2016 ile Parlak ve Caner, 2013) Liberal Demokratik Parti'nin (LDP) yanı sıra çok sayıda siyasi partinin eşit rekabette olduğu ve demokratik yöntemlerle -seçim- hükümet araçlarını kullanma hakkını elde etme mücadelesinde bulunabilmekte olduğu söylenebilir.

Japonya'da ülkenin tarihi çerçevesinde biçimlenmiş (Parlak ve Caner, 2013) mahalli idare birimleri söz konusudur. Anayasal kurumlar olan mahalli idarelerin, merkeze bağlı, mali ve idari özerkliğinin çok sınırlı olduğu görülmektedir. Japonya'da mahalli idarelerin, mali bir özerklik denilebilecek kaynak zenginliğine sahip oldukları söylenemez. Sınırlı sayıda vergi çeşitleri ve merkezi bütçe gelirleri üzerinden ayrılan paylar, mahalli idarelerin en önemli gelirleri arasında yer almaktadır. İdari ve mali özerkliğinin olmadığı ifade edilmiş olan Japonya mahalli idarelerinin, idarenin iç işleyişine dair düzenleme yapmaları bakımından geniş yetkilere sahip olduğu da önemli bir husus olarak söylenebilir. Kurumsallaşma şekilleri ile çalışma sistemleri ve personelin merkezi idare tarafından belirlendiği (Parlak ve Caner, 2013) Japonya'da, mahalli idareler meclisleri tarafından önemli kararlar alınabilmektedir: personel özlük hakları, borçlanma, hizmet götürme usulleri. Japonya'da, mahalli idare çalışanlarına dair politikaları belirleme yetkisinin mahalli idarelere bırakılmış olması, ülkenin kamu personelinin büyük çoğunluğunun mahalli idarelerde istihdam edilmesine yol açmıştır (Parlak ve Ökmen, 2015:322). Daha önce de ifade edildiği üzere, Japonya'da merkezi yönetimin, yerel yönetimler üzerinde pek esnek olduğu söylenemeyecek bir denetiminin söz konusu olduğu söylenebilir. Bu denetimin ve düzenlemelerin, hizmette yerellik ve demokratik gelenekler esaslarına aykırı olduğu da iddia edilemez. Diğer taraftan Tanaka'nın (2011:2) ifadesiyle yerel yönetim birimlerinin hizmet çeşitlilikleri ve sorumluluk alanlarının geniş olması ve mali durumları açısından merkezi yönetim ile ilişkileri ele alındığında Japonya'da güçlü yerel yapılanmaların varlığından bahsetmek mümkündür. Nihayetinde Japon kültürü ve anayasası ile uygulamalarda var olan durumlar çerçevesinde kompleks bir yapıdan bahsetmek mümkündür.

SONUÇ

Literatürde Japon tarihinin dört dönemde incelendiği görülmektedir: Arkeoloji biliminin konusunu teşkil ettiği söylenebilen tarih öncesi (İ.Ö. 14000 - İ.S. 538) dönem, devletin adalar üzerinde yaşama başladığı söylenebilen klasik Japon (538 – 1185) dönem, daha çok feodal yapıların ağırlıklı yaşadığı Ortaçağ Japon (1185 – 1603) dönemi ve Şogunlukların olduğu Meici dönemi, faşist / militarist dönem ve günümüz son dönemleri içeren modern Japon (1603 – günümüz) dönemi olarak okunabilir (Zakaria, 2014; Fukuyama, 2016; Huntington, 2019b). Fakat bu ayırımın tartışmalı olduğunu ifade etmek gerekir. Japonlar'ın, M.Ö. 20000 yılından, buzul çağı insanların evrimleşmesinden, Koreli olmayan Kore üzerinden gelenler olduklarından pirinç tarımı sebebiyle gelen göçmenler olduklarına kadar birbiriyle çelişki halinde tahminler (Diamond, 2010), Japonya'nın ve Japonların tarihi hakkında bazı bilgilerin eksik veya efsanevi olduğunu göstermektedir: ulusal kuruluş gününün M.Ö. 660 yılının baz alınması, Güneş tanrısı Amaterasu mitolojik söylence ve imparatorun güneş tanrısı soyundan geldiğine olan inanç buna örnek teşkil etmektedir (Sargent, 1992). Söylence olsun veya olmasın M.Ö. 4. yüzyıla kadar uzanan geçmişini ele alırsak dünyanın en eski medeniyetleri arasında yer aldığı söylenebilir. Karmaşıklık ve mücadeleler içeren tarihsel süreçten sonra 14. yüzyılda birliğini sağlayabildiği (Parlak ve Caner, 2013:182) ve çalışmanın birinci kısmında da ifade edildiği üzere, her alanda dışa kapalı bir dönemi yaşadığı bilinmektedir.

Faşist yol diye isimlendirilen ve Japonya ulusunun çeşitli politikalarından dolayı faşizm siyasi düşüncüyü bünyesinde barındırdığı kabul edilen birikimlerin demokratik kurumlar, imparator, din ve Japon kültürü gibi unsurları etkilediği söylenebilir. Bir başka ifadeyle Japonya'da demokratik kurumların varlığının olmasının, imparatorun yetkilerinin anayasa ile sınırlandırılmış olmasının ve iş ahlakının sağlanmış olmasının, faşist yönetim dönemi tecrübelerinin ve ülkede çoğunlukta olan Şintoizm inancının ilişkilerini ve etkilerini görmek mümkündür.

İnsanoğlu, devlet, din ve çeşitli kamu politikaları ile kültür gibi farklı unsurlar ışığında, Japon yönetsel yapısının günümüz şeklini almadan önce geçirdiği tarihi derinliğin Japonya ulusunun günümüz durumuna yönelik etkileri hususunda çeşitli analizlerde; efsanevi söylencelerden tarihi metinlere kadar yaklaşık 15000'den fazla yılı kapsadığı tahmin edilen tarihi birikimde, Japon topluluğunun örgütlenmeye başladığı dönemden demokratikleşmeye giden süreçte geçirdiği faşizm yönetimi ile günümüz küresel barışa hizmet misyonu yüklendiği görülmektedir. Ayrıca, ekonomik gelişmesiyle de kendinden söz ettiren bir imparatorluk olarak tarih sahnesinde yer almaya devam ettiğini söylemek mümkündür.

Japonya'nın; ademi merkezizetçi, çalışma disiplinine sahip, iş ahlakını önemseyen, demokratik usullerle iş başına gelen yönetimi olan, hiyerarşik denetimin daha ön planda olduğu, mücadele etmek zorunda olunan bir coğrafyaya sahip ve yeraltı kaynakları konusunda zenginliğe sahip olmayan, fakat hizmet ve sanayi sektörü ile dünyada ilk ekonomiler arasında yer almayı başaran bir ulus olduğu gözlemlenmektedir. Tarihi, siyasal ve yönetsel yapısına dair deneyimi göz önüne alınarak gerek ABD ve gerek diğer ülkeler gibi Japonya'nın da çalışmaya konu olan unsurlardan harici olarak birçok farklı sorunları olduğu ve olacağı muhakkaktır. Japonya'nın, batılı olmayan, demokrasinin ülkede sürdürülebilirliğinde başarılı olduğu söylenebilen ve *küresel barışa hizmet* etmeyi kendisine görev edinmiş bir ülke olarak gelişmiş bir ekonomi ile önümüzdeki yıllarda, yine kendisinden bahsedilecek bir ulus olarak siyasal yaşamına devam edeceği aşikardır.

KAYNAKÇA

ACEMOĞLU, Daron ve JAMES A. Robinson (2020), Dar Koridor: Devletler, Toplumlar ve Özgürlüğün Geleceği, Çev.: Yüksel Taşkın, Doğan Kitap Yayıncılık, İstanbul.

- AKDEMİR, Tekin ve SERKAN Benk (2010), “Japonya’da Yerel Yönetimlerin Yapısı ve Finansmanında Yaşanan Gelişmeler.”, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(11), 163–186.
- BBC Türkçe (2019), “Japonya’da Doğum Oranında Rekor Düşüş”, İnternet adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50916236>, Erişim tarihi: 29.05.2020.
- Birleşmiş Milletler (BM) (2006), Japan Public Administration Country Profile, Division for Public Administration and Development Management (DPADM), Department of Economic and Social Affairs (DESA), United Nations Publications: 1-20.
- BÜYÜKBAŞ, Hakkı (2008), “Batı Dünya Egemenliği ve Batı-Dışı Modernleşme: Japon Modernleşmesi ve Uluslararası İlişkiler Bağlamı.” Muhafazakâr Düşünce Dergisi, 4 (16-17), 119-142.
- ÇEÇEN, Halil (2020), Japonya Anayasası, Legal Yayıncılık, İstanbul.
- DAHL, Robert A. (2015), Amerikan Anayasası Ne Kadar Demokratik, Çev.: Cenap Çakmak, Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, Sakarya.
- DIAMOND, Jared (2010), Tüfek, Mikrop ve Çelik: İnsan Topluluklarının Yazgıları, Çev.: Ülker İnce, TUBİTAK Yayınları, Ankara.
- DOĞAN, Kadir Caner (2016), “Japonya Ombudsmanı: Yapısal-Kurumsal ve İşlevsel Yönleri.” Global Journal of Economics and Business Studies, 4 (8), 26-34.
- EL KAHAL, Sonia (2000), “Japan”, iç. J. A. Chandler (Ed.), Comparative Public Administration, USA: Routledge, 224-247.
- EMRE, Cahit (1997), Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi: Birleşik Krallık, ABD, Fransa, Almanya ve Japonya’da Kamu Yönetiminin Yapısı ve İşleyişi, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- FUKUYAMA, Francis (2012), Tarihin Sonu ve Son İnsan, Çev.: Zülfü Dicleli, Profil Yayıncılık, İstanbul.
- FUKUYAMA, Francis (2016), Siyasi Düzenin kökenleri, Çev.: Ezgi Başer), Profil Yayıncılık, İstanbul.
- GÜNDÜZ, İsmail (2015), Japonya Yönetim Sistemi Üzerine Bir İnceleme, ekodialog.com, Özgün Ekonomi ve Makale Arşivi, [Erişim Adresi: <https://www.ekodialog.com/Makaleler/japonya-yonetim-sistemi.html>, Erişim Tarihi: 21.10.2020].
- HAKTANKAÇMAZ, M. İlker (2006), “Japonya’da Yerel Personel Sistemi”, Çağdaş Yerel Yönetimler, 15 (2), 61-74.
- HUNTINGTON, Samuel P. (1965), “Political Development and Political Decay”, World Politics Journal, Vol XVII (April 1965); 386-430.
- HUNTINGTON, Samuel P. (1993) Üçüncü Dalga, Çev.: Ergun Özbudun, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara.
- HUNTINGTON, Samuel P. (2019a), Medeniyetler Çatışması mı? Murat Yılmaz (Ed.), Medeniyetler Çatışması ve Samuel P. Huntington (21-54. ss), 13. Baskı, Vadi Yayınları, İstanbul.
- HUNTINGTON, Samuel P. (2019b). Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması, Çev.: Mehmet Turhan ve Y. Z. Cem Soydemir, 17. Baskı, Okuyan Us Yayınları, İstanbul.
- KURODA, Y. (2005), The Core of Japanese Democracy, New York: Palgrave Macmillan.
- MOORE, Barrington (2012), Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri: Çağdaş Dünyanın Yaratılmasında Soylunun ve Köylünün Rolü, Çev.: Şirin Tekeli ve Alaeddin Şenel, İmge Kitabevi, Ankara.
- NAKAMURA, Akira (1999). “Reforming Government and Changing Styles of Japanese Governance: Public Administration at the Crossroads”, iç. Hoi-kwok Wong and Hon S. Chan, Handbook of Comparative Public Administration in the Asia-Pacific Basin, the United States of America: Marcel Dekker, Inc., 123- 140.
- OUCHI, William (1989), Teori Z - Japonların Yönetim Tarzı Nasıl İşliyor? Çev.: Yakut Güneri, İstanbul.
- ÖNEZ Çetin, Zuhul ve Neslihan Yılmaz (2016), “Japonya’da Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Yapısı Üzerine Bir İnceleme”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(4), 1213-1237.
- ÖRMECİ, Ozan (2014), “Siyasal Sistemler: Japonya”, Uluslararası Politika Akademisi-(UPA), [Erişim Adresi: <http://politikaakademisi.org/siyasal-sistemler-japonya/>, Erişim Tarihi: 23.10.2020].
- PARLAK, Bekir ve CANTÜRK Caner (2013), Karşılaştırmalı Siyasal ve yönetsel Yapılar, Orion Kitabevi, Ankara.

- PARLAK, Bekir ve MUSTAFA Ökmen (2015), Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar, Ekin Yayınevi, Bursa.
- POPPER, Karl Raimund (2010), Hayat Problem Çözmektir: Bilgi, Tarih ve Politika Üzerine, Çev.: Ali Nalbant, 3. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- PUSTU, Yusuf (2012), “Japonya”, iç. Burhan AYKAÇ ve Şenol DURGUN (Ed.), Çağdaş Siyasal Sistemler, Binyıl Yayınevi, Ankara, 303-338.
- Sabah Gazetesi (2020), “Japonya’da Nüfus Eriyor”, İnternet adresi: <https://www.sabah.com.tr/dunya/2020/04/14/japonyada-nufus-eriyorust-uste-9-yil-dusus-kaydedildi>, Erişim tarihi: 25.09.2020.
- SARGENT, Denny (1992), “Tsukimi: Annual Moon Viewing in Japan”, İnternet adresi: <https://www.tokyoweekender.com/1992/09/tsukimi-annual-moon-viewing-in-japan/> Erişim tarihi: 12.09.2020.
- SİĞRI, Ünsal (2006), Japonların Kültürel Özellikleri Bağlamında; Yönetmel, Ekonomik ve Sosyal Süreçlerinin Analizi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:5 Sayı:9 Bahar 2006/1 s.29-47.
- ŞENCAN, Hüdayi (2015), “Japonya Hükümet Sistemi: Yarışan Partiler Değişmeyen İktidar”, iç. Havvana Yapıcı Kaya (Ed.), Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem (Almanya, Güney Afrika, Hindistan, İngiltere, İtalya ve Japonya Örnekleri), Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayın No: 8, 287- 332.
- TANAKA, Yutaka (2011), “Local Bonds in Japan”, Papers on the Local Governance System and its Implementation in Selected Fields in Japan, No.19: 1-42.
- TARAKCIOĞLU, Gülay B. (2011), Japonya Ülke Raporu, Ankara: T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi.
- TASHIRO, Ku (1988), “Japan”, iç. Donald C. Rowat, Public Administration in Developed Democracies: A Comparative Study, Public Administration and Public Policy/32, New York: Marcel Dekker, Inc., 375- 394.
- ULUSOY, Ahmet ve TEKİN Akdemir (2005), Mahalli İdareler. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ZAKARIA, Fareed (2014), Özgürlüğün Geleceği: Yurtta ve Dünyada İlliberal Demokrasi, Çev.: Meral Öztoprak Sağır ve H. Serkan Akıllı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.